

APOFTEGMELE
PĂRINȚILOR
DEȘERTULUI

APOFTEGMELE
PĂRINȚILOR
DEȘERTULUI

VERSIUNEA COPTĂ SAHIDICĂ
SAU

PATERICUL
COPT

EDIȚIE CRITICĂ, STUDIU INTRODUCȚIV,
NOTE, REVIZIE FINALĂ, CONCORDANȚĂ DE
ȘTEFAN COLCERIU

TRADUCERE INEDITĂ DIN LIMBA COPTĂ SAHIDICĂ DE
MELANIA BĂDIC, ȘTEFAN COLCERIU, EMANUEL CONȚAC,
ALEXANDRU MIHĂILĂ, DELIA MIHĂILĂ, GEORGIAN TOADER,
MONICA VASILEANU ȘI CRISTIAN VECHIU

CUPRINS

Mulțumiri	7
Studiu introductiv	9
Notă asupra ediției	37
Bibliografie	39
APOFTEGMELE PĂRINȚILOR DEȘERTULUI.	
VERSIUNEA COPTĂ SAHIDICĂ SAU PATERICUL COPT	43
Anexă	295
Concordanță	323

MULȚUMIRI

Prezentul volum este rezultatul muncii unei echipe de filologi clasici, teologi și filozofi care s-au constituit într-un grup de studiere a limbilor Bibliei, cu o atenție specială asupra limbii copte sahidice. Grupul s-a întâlnit săptămânal, vreme de șapte ani, la Colegiul Noua Europă (NEC), institutul de studii avansate din București. Suntem, de aceea, profund recunoscători domnului profesor Andrei Pleșu, rector și președinte al Fundației „Noua Europă“, că a răspuns cu o promptitudine fără egal în România la solicitarea noastră ca proiectul să fie găzduit de NEC. De asemenea, le mulțumim doamnei Profesor Valentina Sandu Dediu, rector al NEC, doamnei Profesor Anca Oroveanu, coordonator științific, și doamnei Marina Hasnaș, director NEC, pentru sprijinul constant și variat pe care ni l-au acordat în tot acest timp. Gratitudinea noastră specială îi revine doamnei Lelia Ciobotariu, director NEC, pentru preocuparea constantă, entuziastă, eficientă și pentru răbdarea îngerească cu care ne-a susținut în toată clipa.

Mulțumiri se cuvin și Editurii Humanitas și, în special, doamnei director general Lidia Bodea, pentru răspunsul prompt la propunerea ca volumul să fie publicat aici. Suntem încrezători că Patericul copt va deschide seria unei fructuoase colaborări în domeniu.

Acest proiect nu ar fi putut exista însă fără Alin Suci, docent și cercetător la Academia de Științe din Göttingen, mentorul absolut al grupului. Lui îi datorăm liniile mari și mici ale proiectului, sugestiile de lectură, de metodă, discuțiile de detaliu, lectura ultimă, întâlnirile de lucru de la București și de la Göttingen și arhiva fotografică a manuscriselor.

Miza ultimă a acestui volum și a constituirii grupului este lansarea în România a unui domeniu de studiu aflat în plină expansiune în lumea științifică occidentală, dar care nu și-a găsit locul în universitățile de la noi. Sunt semne că suntem pe cale să ne atingem scopul.

STUDIU INTRODUCŢIV

A spune că Patericul egiptean a avut un rol crucial în dezvoltarea spiritualităţii şi culturii creştine este un truism. Succesul la public al colecţiilor de spuse ale Părinţilor pustiei, cunoscute în genere ca Apoftegmele Părinţilor deşertului (= AP), a produs o asemenea emulaţie în generaţiile succesive de practicanţi, încât puţini au fost cei care au scăpat de ispita adăugării câte unei apoftegme la corpusul original. Spre deosebire de Scriptură, care e rezultatul multiplelor redactări, revizuirii şi decantării canonice, Patericul nu a cunoscut rigori şi scrupule redacţionale. Aşa încât, de la fixarea în scris a colecţiilor primare, probabil din secolul al V-lea, până în vremea manuscriselor târzii de acum două sau trei veacuri, Patericul egiptean devine un ocean foarte greu de stăpânit cu modestele, dar atât de necesarele mijloace ale filologiei. Dacă la aceasta se adaugă şi constatarea că Patericul egiptean, redactat în greacă veche, cunoaşte, la fel ca Biblia, o pletoră de traduceri timpurii în latină, coptă, siriacă, aramaică creştină, etiopiană, armeană, arabă, slavonă, georgiană, fiecare cu specificul şi cu adaosurile ei, tabloul poate deveni, la propriu, descumpănitor.

Aşa se explică disproporţia marcantă din lumea academică de azi dintre studiile care vizează aspectele de conţinut teologic, moral, istoric, filozofic, literar, antropologic, chiar arheologic ale Apoftegmelor şi cele strict filologice, dedicate problemei transmiterii textului şi stabilirii instrumentelor fundamentale pentru orice întreprindere hermeneutică. Majoritatea cercetărilor din prima categorie s-au bazat până relativ curând pe ediţia colecţiei alfabetică publicată de Jean-Baptiste Cotelier în 1677 şi preluată în monumentală *Patrologia Graeca* a lui Jacques-Paul Migne la 1864¹ şi pe cea a seriei de anonime publicată de François Nau la începutul secolului trecut². Abia de mai puţin de treizeci de ani beneficiază comunitatea academică de ediţia excepţională a colecţiei sistematice datorată lui Jean-Claude Guy³. Aceasta este situaţia actuală în cazul, am zice fericit, al originalului grec. În privinţa editării traducerilor Patericului în diversele limbi amintite mai sus, lucrurile sunt mai complicate.

În volumul de faţă propunem textul editat critic al versiunii copte sahidice a Apoftegmelor Părinţilor şi traducerea lui în limba română. Înainte să intrăm în detaliile întreprinderii, ne mărginim să spunem din

1. Jacques-Paul Migne, *Patrologia Graeca* vol. 65, Paris, 1864, coll. 71-440.

2. François Nau, „Histoires des solitaires égyptiens (ms. Coislin 126, foll. 158-256)“, în *Revue de l'Orient Chrétien* 12, 1907, 43-69. 171-189. 393-413; 13, 1908, 47-66. 266-297; 14, 1909, 357-379; 17, 1912, 204-211. 294-301; 18, 1913, 137-146.

3. Jean-Claude Guy, *Les Apophtegmes des Pères. Collection Systématique*, 3 vol., Sources Chrétiennes 387, 474, 498, Editions du Cerf, Paris, 1993, 2003, 2005.

capul locului că am ales să ne ocupăm de versiunea coptă a Patericului întrucât este de mare relevanță pentru istoria întregii constelații de tradiție a Apoftegmelor. Cazul copt este, prin vechimea, coerența și dispunerea materialului, cel puțin la fel de relevant precum cea mai veche traducere latină a colecției sistematice, databilă în secolul al VI-lea d.H. Probabil contemporană cu aceasta din urmă, versiunea coptă de care ne ocupăm în cele ce urmează este un martor de primă mână al celor mai timpurii stadii de redactare a originalului grec, un stop-cadru esențial care furnizează, în mod paradoxal, un tip de informație pe care originalul grec, în perpetua lui evoluție de-a lungul vremii, nu o mai conține. La fel ca în cazul versiunii latine amintite, datorată papei Pelagius I și diaconului Ioan, asupra căreia vom reveni, traducerea coptă atestă în chip mai limpede starea de început a tradiției majore a originalului grec. Spre deosebire însă de traducerea latină amintită, editată de Heribert Rosweyde la 1615¹ și preluată ca atare de Jacques-Paul Migne în *Patrologia Latina*², versiunea coptă sahidică a fost editată de părintele Marius Chaîne și publicată, alături de traducerea în limba franceză, în 1960³. Totuși ediția Chaîne, bazată pe un singur manuscris, este, așa cum vom avea prilejul să arătăm, parțială și perfectibilă. Aceasta nu numai pentru că în cei șazeci de ani scurși de atunci au mai fost descoperite și chiar editate alte fragmente din același manuscris și din altele, ci și pentru că metodele de editare au evoluat, normele și convențiile ortografice ale limbii copte s-au schimbat, iar informația filologică și de istorie textuală a sporit simțitor.

Așadar două sunt argumentele care pledează pentru alcătuirea unei ediții critice a versiunii copte sahidice: pe de o parte, importanța majoră a acesteia pentru reconstituirea contextului larg al întregii tradiții a Patericului egiptean, adică a uneia dintre pietrele de temelie ale creștinismului primar, și, pe de altă parte, îndatorirea intrinsecă de a produce informație științifică nouă în beneficiul întregii comunități academice. E important de subliniat că ediția critică pe care o propunem nu este o simplă actualizare a uneia mai vechi, ci o întreprindere de anvergură pentru obținerea unui produs științific nou și autonom.

La aceste două argumente esențiale se adaugă, desigur, și altele de mai mică amploare. Să spunem doar că apariția ediției critice și a traducerii versiunii copte a Apoftegmelor părinților pustiei egiptene reprezintă o premieră absolută în spațiul culturii române. Mai important decât ediția în sine este semnalul pe care apariția ei îl dă, anume acela de a încuraja dezvoltarea studiilor copte în România.⁴

1. *De uita et uerbis seniorum libri X, Historiam eremiticam complectentes, auctoribus suis et nitori pristino restituti ac notationibus illustrati opera et studio Heriberti Rosweydi Ultraiectini e Soc. Jesu theologi, Lugdunum, 1615.*

2. Jacques-Paul Migne, *Patrologia Latina* 73, coll. 852-1022, Paris, 1849.

3. Marius Chaîne, *Le manuscrit de la version copte en dialecte sahidique des „Apothegmata Patrum”*, Imprimerie de l'Institut Français d'Archéologie Orientale, Le Caire, 1960.

4. Cea mai bună traducere a Patericului egiptean din originalul grec, dar al colecției alfabetice, este cea datorată lui Cristian Bădiliță, *Patericul sau Apoftegmele părinților din pustiu*, ediția a III-a, Polirom, Iași, 2007. Colecția sistematică greacă a beneficiat și ea de o traducere, datorată lui Constantin Coman, *Patericul mare. Apoftegmele părinților pustiei. Colecția tematică*, Editura Bizantină, București, 2016.

Patericul egiptean este cea mai prețioasă mărturie despre un fenomen care nu încetează să uimească nici după trecerea a mai mult de un mileniu și jumătate de la producerea lui și care a avut consecințe majore asupra creștinismului oriental și occidental deopotrivă: monahismul. Cazul Egiptului este cu atât mai interesant cu cât, cu excepția marelui centru de iradiere culturală de la Alexandria, creștină și necreștină, puține semne indicau apariția unui fenomen social de amploarea mișcării ascetice din secolul al IV-lea.

Primii creștini care s-au retras în pustie au făcut-o de teama persecuției lui Decius de la mijlocul secolului al III-lea. Mai mult decât o opțiune deschisă și o asumare totală a unui stil de viață, fuga în deșert a fost pentru cei mai mulți dintre ei doar atât, o scurtă perioadă de exil auto-impus. Puțini au fost cei care, precum Pavel Pustnicul, au rămas să ducă un trai de greu imaginabile privațiuni. Realitatea implacabilă a deșertului li se impune tuturor celor care trăiesc în marginea lui: de aici și imaginarul sumbru care-l însoțește dintotdeauna, al morții sigure, fără rest.

Uimitor este și că, în ciuda persecuțiilor din aceste vremuri, egiptenii se convertesc în masă la creștinism. Animați de cuvintele lui Hristos din Evangheliile pe care le interpretează în cel mai propriu sens cu putință, unii locuitori, puțini la început, iau treptat calea inversă a celor care se întorc din pustiu. E cazul celebru al sfântului Antonie cel Mare, care, rămas orfan la tinerețe, aude într-o zi la biserică îndemnul Mântuitorului de abandonare a tuturor bunurilor pământești (Mc 10.21). Ceea ce și face pe loc, retrăgându-se la marginea satului lui de pe malul de vest al Nilului, unde trăiește vreme de zece ani, după care trece fluviul în căutarea unui sălaș mai izolat. Îl găsește în apropiere de Pispir, actualul Dayr al Maymūn, într-un fort părăsit unde se luptă alți douăzeci de ani cu demonii locului, pe care-i înfrânge cu virtuțile sale dobândite prin practici ascetice nemaiauzite. Între timp, este asaltat de discipoli care vin să-i urmeze exemplul. Simțind chemarea unei și mai profunde izolări, Antonie se retrage în „deșertul dinlăuntru“, la o sută de kilometri spre est de Valea Nilului, într-un munte care străjuiește Marea Roșie, în accidentatul Pustiu Arab, unde și rămâne, cu sporadice intermitențe, până la sfârșit.

Exemplul covârșitor al sfântului Antonie e urmat de Pahomie, un soldat păgân convertit în anul 313 d.H., care, retras la Tabennesi, în Egiptul de Sus, înființează o formă de organizare monahală, cenobitismul, așa-numita viețuire de obște, care devine modelul curent atât în creștinismul răsăritean, cât și în cel apusean. În anul în care Pahomie primește botezul, un tânăr orfan bogat din Delta Nilului, Amun, este obligat de unchiu-său să se căsătorească în ciuda voinței lui. Odată căsătorit, tinerii trăiesc caști vreme de optsprezece ani, până când Amun este îndemnat de soția lui să-și urmeze calea ascetică. Amun se retrage în deșert la șaptezeci de kilometri sud de Alexandria. Exemplul lui este urmat imediat de o mulțime de creștini care se nevoiesc alături de el la Nitria.

După mai puțin de zece ani, din cauza pericolului suprapopulării, Amun se retrage și mai mult în deșert și fondează, la o distanță de cincisprezece kilometri de Nitria, o nouă așezare monahală cu regim ascetic sever, așa-numitele Chilii. În același an în care Amun se așază la Nitria, 330 d.H., Macarie, un fost cămilar și cărăuș de salpetru, se retrage în „pustiul dinlăuntru“ de la Sketis, la cincizeci de kilometri sud de Chilia,

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Am optat în volumul de față pentru prezentarea textului versiunii copte sahidice a Apoftegmeilor părinților din deșert într-o ediție semidiplomatică, după toate standardele științifice ale momentului, încercând să reconstituim corpusul în ordinea originală. Ediția cuprinde toate fragmentele păstrate ale versiunii copte sahidice cunoscute astăzi, cu excepția a trei fragmente păstrate la Muzeul Copt din Cairo, a căror lectură a fost imposibilă din cauza calității slabe a fotocopiilor de care dispunem. Așa cum arătăm și în Studiul introductiv, am plasat în anexă fragmentele foarte scurte din codicele de papirus de la Bala'izah. Deși nu avem dubii în privința apartenenței textului conținut în ele la aceeași versiune cu cea păstrată în celelalte manuscrise, am preferat să procedăm astfel pentru înlesnirea lecturii, care ar fi fost altminteri îngreunată de caracterul extrem fragmentar al manuscrisului. De asemenea, în anexă se găsește textul apoftegmei păstrate la Biblioteca Națională din Napoli sub cota IB 01.27-28, care, după toate probabilitățile, nu făcea parte din versiunea de față.

Ortografia coptă a prezentei ediții este cea utilizată de proiectul de editare digitală a Vechiului Testament Copt Sahidic, desfășurat la Academia de Științe din Göttingen, o variantă de echilibru între opțiunea ortografică pe baze lexicale și cea pe baze morfologice.

Substantivele proprii, antroponime și toponime (cu excepția celor mai mari centre monahale de la Sketis, Chilia și Nitria), sunt transliterate fidel, în ciuda împănării unora în tradiția literară românească. Am făcut această alegere pentru coerența întregului. De asemenea, după îndelungi deliberări, am transliterat „apa“ din coptă, așa cum se practică în toate traduceriile academice occidentale, și nu am folosit tradiționalul „ava“, care ar fi fost deplasat în contextul de față.

APOFTEGMELE
PĂRINȚILOR
DEȘERTULUI

VERSIUNEA COPTĂ SAHIDICĂ
SAU

PATERICUL
COPT

В

[1ε]

εγε εφχω ἦμος		ετρεφναγ [αφμετα]
χε ειογωω ετου		νοι ρῆ πεφ[ρηт χι]
χεταψχη -		ἦταπεισ[ἦπω]νε
ἦτος δε ασρισε εс		ωωπε η[αφ εво]λ ρι
ωωωт ἦμοφ ἦ	5	тῆ ππο[γτε] -
песωσῆσoи εροφ		δφотпῆ σε [ερογ]η μαγ
ηἦἦσωс ασκααφ ε		ααφ· ηἦἦσωс αφρ
вол· ἦтереφ		μοос ερραι εφφрон
вок δε ηῆῆμονα		тize επεφoγχαι -
χοс αφωωπε ρῆ ογ	10	δγω εφριμε ε.χῆ nen
αμελια· αγω αφ		таφααγ ρῆ ογηἦта
χεπεφазε εвол ка		мелнс ἦωφoрῆ -
κωс· αсωω		δγτωβс ωωπε ηαφ ἦ
πε δε ἦтеретеφмааγ		Тειсot· ρωсте εт
моу ηἦἦса ογoειω	15	реoγμνηωε парaka
де αφωωне ρῆ ογноб		λει ἦμοφ εтρεφтῆ
ἦωωне· ρωсте		тон ηαφ ἦoγκογ! [χε]
ηῆωωπε ρῆ ογекс		ἦнеφωωπε ριтῆ па
тасис εтρεγторпῆ ε		φαι ἦπριμε -
текрисic· αγω	20	ἦτοφ δε ἦπεφoγω[ω]
αφσine ἦтеφмааγ		εсλсωλῆ εφχω ἦ
ἦмаγ ηἦ нетoγкри		мос· χε εφχε ἦ
не ἦμοоγ -		пωσῆσoи εтωoγη
ἦτος δε ἦтереснаγ		ρa πнобнес ἦтама
εροφ ασωωс· αγω	25	αγ· ἦαω ἦρε εina
пexас ηαφ χε ογ		φтωoγη ρa пωпe
πε παι παφηре εт		ἦπερoоγ ἦтекрисic
рекеи ρωок επeиma		ρиoи ἦпexсc ἦἦ неφ
ρωсте εтρεγкrine		αγγелос тηρογ -
ἦмок ρωок -	30	δφχοос ἦσι ογρλλo
εγτων неκωα.χε ε		χε εнеφаренеψχο
текχω ἦμοоγ χε		oγe ἦἦρωне εφει ε
ειογεω ετογχεта		вол πε ρῆ οote ηἦἦ
ψχη· αφωпe		са таηασтасic ρῆ т
де nenтaφсot	35	парoγcia ἦπпоγте
моу αφазератῆ εφo		нeрeпкocμoc πε ηa
κῆ емἦтφлааγ		моу ἦнеρωλῆ ρи с
ἦaпoлoγia εχω		тωт -
ηас· кaтa oγoi		oγ γap πε ηαγ εἦπηγε
[κo]ноμia δε ἦтеп	40	εγηaпωρ· αγω
ноγте пηaρωне		πпоγте εφoγωηῆ
[αс]ωωπε εтρεφло		ἦμοφ εвол ρῆ ογop
[ρῆ] пωωне ηἦἦса		гн ηἦ oγaπiλη

(15a) 1. [...gândul]¹, zicând: Vreau să-mi mântuiesc sufletul“. Ea s-a străduit să-l oprească, dar nu a izbutit, așa că i-a dat drumul. După ce s-a dus să se călugărească, a fost nepăsător și și-a dus viața rău. Iar când a murit maică-sa, după o vreme, s-a îmbolnăvit de o boală atât de grea încât a intrat în extaz de parcă era dus la judecată. Și a găsit-o pe maică-sa împreună cu cei care erau judecați. Când l-a văzut, ea s-a minunat și i-a zis: „Ce-i, fiule, de-ai ajuns și tu aici ca să fii judecat? Unde sunt vorbele pe care le spuneai: «Vreau să-mi mântuiesc sufletul?»“ El s-a rușinat de cele auzite și a rămas trist, fără să spună nimic în apărarea sa. Prin iconomia lui Dumnezeu cel iubitor de oameni, s-a vindecat de boală după (15b) cele văzute și s-a pocăit în inima lui de când a avut această cercetare de la Dumnezeu. S-a zăvorât din nou de unul singur, apoi a stat să cugete la mântuirea sa; și a plâns pentru cele făcute cu nepăsare mai înainte. Și s-a canonit în așa măsură, încât mulți l-au îndemnat să se odihnească un pic ca să nu se vatăme din pricina lacrimilor multe. El însă nu voia să fie mângâiat, ci zicea: „Dacă nu am putut îndura mustrarea mamei mele, cum voi putea îndura rușinea din ziua judecării în fața lui Hristos și a tuturor îngerilor?“ (Guy 3,38 / PJ 3,20)

2. Un bătrân a spus: „Dacă ar fi cu puțință ca sufletele oamenilor să iasă de frică după înviere la venirea lui Dumnezeu, lumea ar muri de groază și cutremur. Ce privești să vezi cum cerurile se deschid și Dumnezeu se arată cu mânie și amenințare

1. Întâmplare povestită de un bătrân despre un tânăr care voia să devină anahoret, dar era împiedicat de mama lui să o facă. Tânărul a insistat. Primele cuvinte ale apoftegmei traduse în coptă îi aparțin. (Guy 3,38 / PJ 3,20)

[15]

[ρι μμ]νηφε νταγ		ῤροτε ἡπετῆμαγ
[μα ναρ]γελος ενῆν		κναῤροτε ρωωκ
[πε εροο]γ ετρετῆντ		ἡρητῆ ἡππουτε -
ρω[με τ]ηρῆ ναγ εναι		δογα χνεογῤλλο χε
ριου[σοп]· ετβε παι ω	5	ετβε ου ειρμοос ρῆ
φε ерон [ε]μεεγε ντειρε·		παναῆφωωπε πα
ρως εννατлогос ἡп		ρηт κωте саса нин·
ноуτε ἡμνηε· χε εγ		δφουφωῆ ναγ ἡῶι π
наφатῆ ρα нентан		ῤλλο χε евол χε сеφω
ааγ ρн τῆσινφнаρ·	10	не ἡῶи некесөнτηри
доусон χνεογῤλλο χε		он εтριвол -
пαιωт εтβε ου анок		тсинааγ·
парнт наφт нῆῤρο		тсинсωтῆ·
те аη ἡρηтῆ ἡппоу		тсинφωλῆ·
те· पेखेपῤλλο	15	тсинφαχε·
наγ χε †меεγε χε ерφан		Наи се еφωπε еκφан
прωме амаρте ἡ		χпо ἡтеуенегга
пехпιο ρῆ पेφρηт		ρῆ ογнῆткаθαρ[ос·]
[ϕ]наχпо наγ ἡοоте		φареῆкесөнτη[ри]
ἡппоуτε -	20	он εтριзоγн φωπε
Πεχεпсон наγ χε ου		ρῆ ογсῶραγт ἡῶ ογ
πε पेχпιο· पेखेपῤ		ογχαи -
λο χεкас ерепрωме		δογα он χνεογῤλλο
наχпетеφγϕχн		χε εтβε ου †ρμοос
ρῆ ρωв нин еφχω ἡ	25	ρῆ пана ἡφωωπε
мос нас· χε аrip		†ῤῥπλωп -
меεγε χε ρапῆ ерон пе		δφουφωῆ наγ χε евол
εтrenaпанта еппоу		χε ἡпатекеиωρῤ
те· нῆχοос он χε		ἡпῆтон εтῆρελ
αρροι анок ἡῶ ρωме·	30	пize ероφ· ογΔε т
ерφанога Δε μογн е		κολасис етнаφω
волρῆ наи сннγ наγ ἡ		πε· енеакеиерῤ наи
си οоте ἡппоуτε -		ρῆ ογφρῤ -
δφχοос ἡῶι апа ποι		δγω ἡтепекман
ннн· χε доусон χо	35	φωωπε μογρ ἡ
ос ἡапа пансе· χε еи		вῆт ерок φантоу
нар ου ἡпарнт еφна		пωρ еρраи епекм[оте]
φт· ἡ†ῤροте аη ἡ		некнасω еρраи [ἡρη]
ρηтῆ ἡппоуτε -		тоу пе нῆϕи ρар [ооγ]
Πεχαγ наγ χε вωк нῆ	40	нῆтῆρлопλ[ῆ -]
тоῶк еγсон еφῤροте		доγῤλλο наγ ео[γα]
ἡρηтῆ ἡппоуτε·		еφсωве पेχα[ϕ]
δγω еволρῆ тнῆтρεφ		

(16a) și cu mulțimi nenumărate de cete îngerești, ca atunci toată omenirea să vadă acestea laolaltă. De aceea, se cuvine ca așa să cugetăm ca și cum i-am da socoteală lui Dumnezeu în fiecare zi, fiind întrebați de faptele din timpul vieții.“ (Guy 3,39 / PJ 3,21)

3. Un frate l-a întrebat pe un bătrân: „Părinte, de ce am inima împietrită și fără frică de Dumnezeu?“ Bătrânul i-a răspuns: „Socotesc că, dacă omul păstrează mustrarea în inima sa, va dobândi frica de Dumnezeu.“ Fratele a întrebat: „Ce este mustrarea?“ Bătrânul i-a răspuns: „[Înseamnă] ca omul să-și mustre sufletul pentru toate lucrurile, zicându-i: «Adu-ți aminte că trebuie să ne înfățișăm înaintea lui Dumnezeu.» Și să-i mai spună: «Ce am eu [de-a face] cu omul?» Dacă cineva stăruiește în acestea, va dobândi frica de Dumnezeu.“ (Guy 3,40 / PJ 3,22)

4. Apa Poimen a spus: „Un frate i-a zis lui apa Paisie: «Ce să fac, căci am inima împietrită? Nu am frică de Dumnezeu.» Acela i-a răspuns: «Du-te și alătură-te unui frate care are frică de Dumnezeu și din felul lui (16b) de a se teme vei dobândi și tu frica de Dumnezeu.»“ (Guy 11,59 / PJ 11,23)

5. Unul l-a întrebat pe un bătrân: „De ce, când stau în sălașul meu, duhul îmi cutreieră în toate părțile?“ Bătrânul i-a răspuns: „Fiindcă sunt bolnave celelalte simțuri din afară: văzul, auzul, mirosul, vorbirea. Dacă însă le întrebuințezi pe acestea în curăție, celelalte simțuri dinlăuntru își găsesc liniștea și tămăduirea.“ (fără corespondent)

6. Unul l-a mai întrebat pe un bătrân: „De ce, când stau în sălașul meu, deznădăjduiesc?“ [Acela] i-a răspuns: „Fiindcă nu ai cugetat încă nici la odihna la care nădăjduim, nici la pedeapsa viitoare. Dacă ai fi luat bine aminte la acestea, chiar de ți-ar fi plină de viermi chilia ta, încât să-ți ajungă până la gât, ai rămâne între ei și i-ai răbda și nu ai deznădăjdui.“ (Guy 7,35 / PJ 7,28)

7. Un bătrân a văzut pe cineva râzând și a spus [...].¹ (Guy 3,41 / PJ 3,23)

1. Bătrânul îi spune celui pe care-l vede râzând că nu se cuvine să râdă, pentru că oamenii trebuie să dea seamă de întreaga lor viață înaintea cerului și a pământului. (Guy 3,41 / PJ 3,23)

<p> ἡ̄ν̄εῑαν̄το̄ο̄ῡ· ο̄ῡ τ̄εῑρε̄ ρ̄ω̄ω̄ϕ̄ π̄ε̄ π̄μ̄ ο̄νᾱχο̄ς ἡ̄σ̄ω̄τ̄ῆ̄ ρ̄ῆ̄ ἡ̄ η̄ε̄ε̄γ̄ε̄ ἡ̄τ̄ε̄π̄ο̄ῶ̄μ̄ιᾱ- δ̄ᾱϕ̄χο̄ο̄ς ο̄ν̄ χ̄ε̄ τ̄η̄η̄ς̄τ̄ιᾱ 5 π̄ε̄ π̄ε̄χᾱλῑνο̄ς ἡ̄π̄ μ̄ο̄νᾱχο̄ς ε̄ϕ̄τ̄ο̄ῡβ̄ε̄π̄ νο̄β̄ε̄· π̄ε̄τ̄νο̄ῡχ̄ε̄ ἡ̄ τ̄αῑ σᾱβο̄λ ἡ̄μ̄ο̄ϕ̄ ο̄ῡρ̄ το̄ ἡ̄λᾱβ̄ς̄ρ̄ῑμ̄ε̄ π̄ε̄ - δ̄ᾱϕ̄χο̄ο̄ς ο̄ν̄ χ̄ε̄ π̄σ̄ω̄μᾱ ε̄τ̄ω̄ο̄ϕ̄ω̄ο̄ϕ̄ ἡ̄τ̄ε̄ π̄μ̄ο̄νᾱχο̄ς· ε̄ϕ̄σ̄ω̄κ ἡ̄τ̄ε̄ϕ̄γ̄χ̄η̄ ε̄ρ̄ραῑ ρ̄ῆ̄ ἡ̄ ω̄ικ̄ ἡ̄τ̄ε̄π̄ε̄ς̄η̄τ̄ ᾱγ̄ω̄ 15 ἡ̄ῆ̄τ̄ρ̄ε̄ν̄ε̄ρ̄γ̄δ̄ω̄ν̄η̄ ω̄ο̄ο̄ῡε̄ ρ̄ῑτ̄ῆ̄ τ̄η̄η̄ς̄τ̄ιᾱ· δ̄ᾱϕ̄χο̄ο̄ς ο̄ν̄ χ̄ε̄ π̄μ̄ο̄νᾱ χο̄ς ἡ̄ρ̄ᾱκ̄ ω̄ᾱγ̄τ̄κ̄ λ̄ο̄μ̄ ε̄χ̄ω̄ϕ̄ ρ̄ῆ̄ π̄κᾱρ̄ ᾱγ̄ω̄ ο̄ν̄ ρ̄ῆ̄ ἡ̄π̄η̄γ̄ε̄ ω̄ᾱγ̄τ̄κ̄λ̄ο̄μ̄ ε̄χ̄ω̄ϕ̄ ἡ̄π̄ῆ̄τ̄ο̄ ε̄βο̄λ ἡ̄π̄π̄ο̄ϕ̄ τ̄ε̄· ᾱϕ̄χο̄ο̄ς ο̄ν̄ [χ̄]ε̄ π̄μ̄ο̄νᾱχο̄ς ε̄τ̄ᾱμᾱχ̄ τ̄ε̄ ᾱν̄ ἡ̄π̄ε̄ϕ̄λᾱς· ἡ̄ᾱ λ̄ῑς̄τ̄ᾱ ἡ̄π̄π̄ᾱγ̄ ἡ̄π̄σ̄ω̄ ἡ̄τ̄ ἡ̄ε̄ρ̄ε̄π̄αῑ ἡ̄τ̄ε̄ῑμ̄ι ἡ̄ε̄ ε̄ρ̄χο̄ε̄ῑς̄ ε̄λᾱᾱγ̄ ἡ̄π̄ᾱ ἠ̄ο̄ς̄ ε̄ν̄ε̄ρ̄ - δ̄ᾱϕ̄χο̄ο̄ς ο̄ν̄ χ̄ε̄ ἡ̄π̄ῆ̄ρ̄τ̄ᾱ ο̄γ̄ε̄λᾱᾱγ̄ ἡ̄ω̄ᾱ.χ̄ε̄ ε̄ϕ̄ρ̄ο̄ο̄ϕ̄ ε̄βο̄λ ρ̄ῆ̄ τ̄ε̄κ̄ τ̄ᾱπ̄ρ̄ο̄· τ̄β̄ω̄ ἡ̄ε̄ λ̄ο̄ο̄λ̄ε̄ γ̄ᾱρ̄ μ̄ε̄ς̄τ̄ᾱο̄ῡε̄ ω̄ρ̄ο̄ν̄τ̄ε̄ ε̄βο̄λ - δ̄ᾱϕ̄χο̄ο̄ς ο̄ν̄ χ̄ε̄ ἡ̄ᾱν̄ο̄ϕ̄ ο̄γ̄ε̄μᾱβ̄· ᾱγ̄ω̄ ε̄σ̄ε̄η̄ ρ̄ῆ̄ ἡ̄τ̄ῆ̄τ̄ῆ̄ο̄ϕ̄ω̄μ̄ δ̄ε̄ ἡ̄ἡ̄ς̄ᾱρ̄ζ̄ ἡ̄ἡ̄ε̄κ̄ς̄ 40 </p>	<p> ἡ̄η̄γ̄ ρ̄ῑτ̄ῆ̄ τ̄κᾱτ̄ᾱ λᾱλιᾱ - δ̄ᾱϕ̄χο̄ο̄ς ο̄ν̄ χ̄ε̄ ἡ̄τ̄ᾱπ̄ ρ̄ο̄ϕ̄ κο̄ς̄κε̄σ̄ ε̄ε̄γ̄ρ̄ᾱ ω̄ᾱν̄τ̄ο̄ϕ̄η̄νο̄ξ̄ς̄ ε̄βο̄λ ρ̄ῆ̄ π̄πᾱρᾱδ̄ῑς̄ο̄ς· ε̄ρ̄ε̄π̄ε̄τ̄κᾱτ̄ᾱλᾱλῑ ἡ̄π̄ε̄ϕ̄ς̄ο̄ν̄ τ̄ῆ̄τ̄ω̄ν̄ ε̄π̄αῑ· ω̄ᾱϕ̄τ̄ᾱκο̄ γ̄ᾱρ̄ ἡ̄τ̄ε̄ϕ̄γ̄χ̄η̄ ἡ̄π̄ε̄τ̄ σ̄ω̄τ̄ῆ̄· ᾱγ̄ω̄ τ̄ε̄ϕ̄ κε̄ο̄ῡε̄ ἡ̄μ̄ῑν̄ ἡ̄μ̄ο̄ϕ̄ ἡ̄ε̄ϕ̄τ̄ᾱν̄ε̄ρ̄ο̄ς - δ̄ᾱγ̄ω̄ᾱ δ̄ε̄ ω̄ω̄π̄ε̄ ἡ̄ο̄ϕ̄ ε̄ῑω̄ ρ̄ῆ̄ ω̄η̄η̄τ̄· ᾱγ̄ω̄ ᾱγ̄τ̄ ἡ̄ο̄γ̄ᾱπο̄τ̄ ἡ̄ἡ̄ρ̄ῆ̄ ἡ̄ο̄γ̄ε̄λ̄λο̄· π̄ε̄χᾱρ̄ χ̄ε̄ ϕ̄ῑ ε̄βο̄λ ἡ̄μ̄ο̄ῑ ἡ̄π̄ῑ μ̄ο̄ϕ̄· ἡ̄τ̄ε̄ρ̄ε̄π̄κε̄ σ̄ε̄ε̄π̄ε̄ δ̄ε̄ ἡ̄ᾱγ̄ ε̄τ̄ο̄ϕ̄ ω̄μ̄ ἡ̄ἡ̄μᾱγ̄ ἡ̄π̄ο̄ῡχ̄ῑ· δ̄ᾱγ̄χ̄ῑ δ̄ε̄ ο̄ν̄ ἡ̄ο̄γ̄σαῑδῑ ο̄ν̄ ἡ̄ἡ̄ρ̄ῆ̄ ἡ̄ᾱπᾱρ̄χ̄η̄· χ̄ε̄ ε̄γ̄ε̄τ̄ᾱᾱϕ̄ ἡ̄ἡ̄ε̄ς̄η̄η̄γ̄ κᾱτ̄ᾱ ο̄γ̄ᾱπο̄τ̄ ε̄π̄ο̄ῡᾱ· δ̄ο̄ῡᾱ δ̄ε̄ ἡ̄ἡ̄ε̄ς̄η̄η̄γ̄ β̄ω̄κ̄ ε̄ρ̄ραῑ ε̄χ̄ῆ̄ τ̄κ̄γ̄π̄η̄· ᾱϕ̄π̄ω̄τ̄ ε̄βο̄λ ρ̄ῑχ̄ω̄ς· ᾱγ̄ω̄ ἡ̄τ̄ε̄γ̄η̄νο̄ϕ̄ ᾱς̄ρ̄ε̄ ἡ̄ἡ̄σ̄ῑ τ̄κ̄γ̄π̄η̄· ᾱγ̄ β̄ω̄κ̄ δ̄ε̄ ε̄ἡ̄ᾱγ̄ ε̄τ̄β̄ε̄ π̄ε̄ρ̄ρ̄ο̄ο̄ϕ̄ ἡ̄τ̄ᾱϕ̄ω̄ω̄ π̄ε̄· ᾱγ̄ρ̄ε̄ ε̄π̄ς̄ο̄ν̄ ε̄ϕ̄ ἡ̄ἡ̄χ̄ ρ̄ῑ π̄ε̄ς̄η̄τ̄· ᾱγ̄ ρ̄ῑτ̄ο̄ο̄τ̄ο̄ϕ̄ ε̄ς̄ω̄ω̄ ἡ̄ μ̄ο̄ϕ̄ ε̄γ̄χ̄ω̄ ἡ̄μ̄ο̄ς· χ̄ε̄ ἡ̄τ̄κ̄ ο̄γ̄μ̄ᾱῑε̄ο̄ο̄[γ̄] ε̄ϕ̄ω̄ο̄ε̄ῑτ̄· κᾱ λ̄ω̄ς̄ ᾱπ̄αῑ ω̄ω̄π̄ε̄ ἡ̄μ̄ο̄κ̄ - δ̄ᾱρ̄ε̄λ̄λο̄ δ̄ε̄ ω̄λ̄ῆ̄ ε̄ </p>
---	---

8. (31a) [...] ¹ pentru măgarii sălbatici, tot așa este monahul de gândurile poftei. (Guy 4,53 / PJ 4,45)
9. A mai spus: „Postul este frâul cu care monahul se luptă împotriva păcatului; cel care îl leapădă este un armăsar în călduri.“ (Guy 4,54 / PJ 4,46)
10. A mai spus: „Trupul uscat al monahului înalță sufletul deasupra adâncurilor și usucă plăcerile prin post.“ (Guy 4,55 / PJ 4,47)
11. A mai spus: „Monahul cumpătat e încununat pe pământ; de asemenea, e încununat în ceruri înaintea lui Dumnezeu.“ (Guy 4,56 / PJ 4,48)
12. A mai spus: „Monahul care nu-și stăpânește limba, mai ales în ceasul mâniei, nu-și stăpânește niciodată vreo patimă.“ (Guy 4,57 / PJ 4,49)
13. A mai spus: „Să nu iasă nici un cuvânt stricat din gura ta, căci vițade-vie nu face spini.“ (Guy 4,58 / PJ 4,50)
14. A mai spus: „Bine este să mănânci carne și să bei vin, dar să nu mănânci carnea (31b) fraților tăi prin clevetire.“ (Guy 4,59 / PJ 4,51)
15. A mai spus: „Șarpele i-a șoptit Evei până când aceasta a fost izgonită din rai. Cel care îl clevetește pe fratele său este asemenea șarpelui, pentru că îi nimicește sufletul celui care ascultă și nici pe al său nu și-l mântuiește.“ (Guy 4,60 / PJ 4,52)
16. A fost odată o sărbătoare la Sketis și unui bătrân i s-a dat o cană de vin. Acela a spus: „Luați de la mine moartea aceasta!“ Când au văzut [asta], ceilalți care mâncau cu el nu au mai luat nici ei. (Guy 4,63 / PJ 4,53)
17. De asemenea, a fost adus un urcior cu vin nou ca să li se dea fiecăruia dintre frați câte o cupă. Unul dintre frați s-a urcat pe acoperiș, a alergat pe el și deodată s-a prăbușit acoperișul. S-au dus să vadă ce-i cu zgomotul acela și și-au găsit fratele [acela] întins pe jos. Au prins să-și bată joc de el, zicând: „Ești iubitor de slavă deșartă! Ai pățit-o bine!“ Însă bătrânul l-a îmbrățișat,

1. Apa Hyperichios spune că pe cât e leul de înfricoșător pentru măgarii sălbatici, pe atât e monahul de încercat de gândurile poftei.“ (Guy 4,53 / PJ 4,45)